

ЕВРОПЕЙСКА СЕДМИЦА НА МОБИЛНОСТТА – ФАКТОР ЗА РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВА ГРАДСКА МОБИЛНОСТ

Александра Димитрова¹

e-mail: adimitrova_23150388@unwe.bg

Резюме

В този текст се разглежда същността на инициативата „Европейска седмица на мобилността“ както за държави членки на Европейския съюз, така и за нашата страна България. Основната цел за разработването на текста е популяризирането на екологичния начин на придвижване на хората и постигането на устойчива градска мобилност в малките и големи населени места, чрез реализирането на мобилни дейности, които ще спомогнат за решаването на редица проблеми, свързани с околната среда, в днешния 21 век.

Ключови думи: устойчива мобилност, екологичен начин на придвижване, инициативи, устойчиво развитие

JEL: Q50, Q56

Увод

„Европейска седмица на мобилността“ е инициатива на Европейския съюз, която цели да насърчи за определен период от време, приблизително една седмица, градовете и хората, пребиваващи в тях да се посветят на устойчива мобилност. Провежда се в продължение на близо 22 години и се стреми да подобри както публичното здраве, така и качеството на живот, като популяризира използването на екологичен начин на придвижване. Така хората могат да се насладят на красотата на градовете и да ги разгледат, без да използват личния си автомобил. За 2024 г. темата е „Споделено пространство за всички“, за период на провеждане е избран 16-22 септември, като 18-и септември е определен за „Ден без жертви на пътя“, а 22-и – за „Ден без автомобили“ (Ecopartners.bg, 2024).

Целта на тази разработка е да се популяризира съществуването на кампанията и да се обърне специално внимание на факта, че всеки може да се включи в нея не само в определения диапазон от време, а целогодишно, защото, колкото по-голяма част от гражданите на страната поемат инициатива за усъвършенстването на градската мобилност, толкова по-ефективно устойчиво развитие ще се постигне.

¹ Студент, катедра „Логистика и вериги на доставките“, Университет за национално и световно стопанство

Значение на инициативата за подобряване на живота на хората

Идея като тази би довела до подобряването на екологичните проблеми, пред които човечеството е изправено за последните години. Голяма част от европейските държави и не само, бележат успехи в това да убедят хората да слязат от автомобилите си и да се замислят колко по-добро място ще стане планетата Земя, ако започнат да я пазят и ценят. България също взема участие в инициативата, стремейки се да допринесе за устойчивата мобилност и за едно по-светло бъдеще за гражданите и следващите поколения.

Мерки за подобряване на мобилността в страните от Европа

Тази година в проведената кампания участват 45 държави, от които са регистрирани 2 766 града и 870 мобилни действия (Mobilityweek.eu, 2024d).

Таблица 1: Пет държави с най-голям брой реализирани инициативи за 2024 г.

Държава	Брой инициативи	Примерни инициативи
1	2	3
Испания	277	Вземане на автобус или колело до училище. Ден без автомобил. Специален подкаст за важността на седмицата на мобилността. Отстъпки за уикенда за градския транспорт. Организиране на групи за катерене. Безплатен градски автобус. Конференция „Здраве от ползването на колело“. Работилница за поправяне на електрически тротинетки.
Италия	125	Каране на велосипед из града за семейства. Безплатна закуска за устойчиви служители. Състезание с велосипеди само за жени. Садене на дървета. „На работа с велосипед-автобус-vlak и обратно“. Работа от вкъщи. На училище с велосипед. Конференция за „Логистика и споделяне на публичното пространство“. Автобус за децата от детската градина. Ден без автомобили. Безплатна каска за колело.

Продължение

1	2	3
Франция	107	Работилница за поправяне на велосипеди. Състезание с колела. Безплатен градски транспорт за един ден. Организиране на групи за катерене. Carpooling – голяма група от хора пътуват в един автомобил до работа или училище. Подобряване на паркингите за велосипеди. Ден за велосипеди.
Германия	55	Ден за велосипеди. Четене в трамвая – изживяване на мобилността по различен начин. Обучение за водачи на превозни средства. Ден без автомобил до училище. Състезание с велосипеди. „Най-щастливият шофьор на автобус“. „Get on board for a better climate“. „Немският билет“.
Словакия	44	Учебно изживяване „Добри практики в областта на устойчивата мобилност“. Заедно пеша на училище. Постери и поеми. На училище с велосипеди и скутери. Състезание между служители, които използват градския транспорт. „Нека дишаме пълноценно“. Организиране на групи ученици за пътуване заедно до училище пеша.

Източник: Разработено по данни от Mobilityweek.eu (2024c).

От таблицата може да се види, че най-много действия са осъществени в Испания, следвана от Италия, Франция, Германия и Словакия. Държавите споделят някои общи инициативи като „Ден без автомобили“, „Състезания с велосипеди“, „Устойчиво придвижване до училище – с колело, автобус, скутер или пеша“, но и се различават една от друга. В Италия и Франция наблягат много на дейности, в основана на които стои използването на велосипеди, докато в Словакия реализират действия, чрез които подтиква учениците да се придвижват устойчиво до учебните заведения. Почти всяка една от страните организира конференции, в които се засягат теми, свързани с опазването на околната среда и устойчивото развитие на мобилността.

По този начин голяма част от хората биват осведомени за важността на кампанията и изявяват желание да бъдат част от нея.

В големите градове на някои от тези държави процентът от всички ежедневни пътувания, направени по устойчив начин като ходене пеша, използване на велосипед или градски транспорт, надвишава 50% (CityTransit Data, n.d.).

Таблица 2: Три големи европейски града и техният % на устойчив начин на придвижване

Град	% на устойчив начин на придвижване
Берлин	75%
Барселона	71,40%
Париж	64,30%

Източник: Разработено по данни от CityTransit Data (n.d.).

Забелязва се, че с най-голям процент на устойчив начин на придвижване е германската столица. През 2019 г. Берлин е успял да реализира над 1 милиард пътувания с обществен транспорт, 37,16% от които с метро, но по време на пандемията от Ковид-19 пътуванията спадат със 70% (CityTransit Data, n.d.). Отнема време на цялата страна да се възстанови от тази болест, но след нейното приключване има огромен интерес към пътуванията в и извън държавата. Според „Федералната статистическа служба“ за 2022 г. броят на пътниците в Германия се е повишил с над 29% в сравнение с 2021 г. и особено големи увеличения се забелязват през 2-рото и 3-тото тримесечие на 2022 г. (Federal Statistical Office, 2023).

Мерки за подобряване на мобилността в България

Нашата страна реализира участие в „Европейка седмица на мобилността“ с представители от 14 града – София, Бургас, Брацигово, Габрово, Горно Вършило, Пазарджик, Панагюрище, Плевен, Русе, с. Мещица, Сопот, Стара Загора, Търговище и Ярджиловци (Mobilityweek.eu, 2024e). Някои от тях участват за първа година в програмата, но това не им пречи да приложат интересни и алтернативни начини за осъществяване на устойчива мобилност. По данни от уебсайта в Брацигово хората са решили да създадат 5 степенна програма на име „Комбинирай и се движи“, която комбинира в себе си беседа и презентация по темата, интерактивни игри на открито, изложба на детски рисунки, състезания с велосипеди и тротинетки и засаждане на дървета

и цветя. В Сопот са създали занимания за всеки ден от мобилната седмица, насочени повече към децата на града, тъй като децата са бъдещето на една страна. Всяко едно от тези занимания е с интересно наименование – „Спазвам правилата!“, „Зелен бъди! Пеша върви!“, „Аз рисувам с мама и тати“, „Моето превозно средство“, „Ден без автомобили“. В тях влизат разходка на децата от детската градината из града, давайки им се възможност да покажат знанията си за правилата за движение, организирано от КАТ състезание с велосипеди и тротинетки на пътното платно, рисуване на картини, свързани с мобилността и безопасното движение на пътя от деца и техните родители и още много. Обръща се повече внимание на тези малки градове, които тепърва вземат участие в инициативата, защото това показва, че има полза от нея. Щом тази огромна, доказала се във времето кампания, започва популяризирането си и в малките население места, значи има надежда за устойчивото развитие на нашата държава. Това означава, че все повече хора изразяват желание да се включат в нея и да подпомогнат за това местата, които обитават, да станат малко по-зелени.

Поради тази причина в столицата ни съществува кампания, наречена „Зелена София“. Нейната основна цел е да намали дела на хората, използващи най-вече автомобил за придвижване в градска среда и до 2035 г. да преобладават устойчивите методи на градско придвижване (Зелена София, 2022). Един от интересните им проекти е така нареченият „Зелен ринг“. Основната му мисия е създаването на отделена от трафика вело и пешеходна зона, която да обединява парковете в града и централните и периферните квартали. По този начин ще бъдат оползотворени изоставените жп линии и пространства и на софиянци и посетители ще бъде осигурено екологично публично място за посещаване (Зелена линия София, 2023).

Награди на „Европейска седмица на мобилността“

Всяка година „Европейска седмица на мобилността“ излъчва победители в две категории: „Награда за европейска седмица на мобилността“ и „Награда за мобилно действие“. Поради фактът, че победителите от 2024 г. все още не са определени, ще обърна внимание на тези от 2023 г. В първата категория победител е Будапеща, Унгария. Тя е избрана благодарение на успешно проведената кампания „Уикенд без автомобил“, в която участват близо 10 000 души. Измислянето на план за създаването на нова пешеходна зона в града, провеждането на голямо публично мероприятие за насърчаването на най-добрите практики в политиките за придвижване пеша и с велосипед и дискусиите с „Център за транспорт в Будапеща“ за спестяването на енергия в транспорта подпомагат за класирането на столицата на първо

място (Mobilityweek.eu, 2024a). Интересен факт е, че София е финалист два пъти в тази категория – през 2020 г. и 2022 г.

По информацията от сайта във втората категория се набляга не толкова на действията на самите градове, колкото на мерките, които предприемат бизнесите, организациите, инициативите на гражданите и образователните институции в различните държави. За миналата година победител е „Nudgd: Nudging and behavioral design“. Това е иновативна онлайн платформа, използваща науката за поведението, за да насърчи устойчивото пътуване до училище. Приблизително 2 400 родители, учители и хора, работещи в 25 училища от Хелсингборг, Швеция са съдействали на програмата, като в края на изпитателния ѝ период около 40% от участниците са преминали или са решили да преминат към по-устойчив начин на придвижване (Mobilityweek.eu, 2024b).

Заклучение

В заключение може да се каже, че „Европейска седмица на мобилността“ е една от най-успешните идеи на Европейския съюз за подтикване на хората към по-ефективно и екологично развитие. Включването на граждани от всякакви възрасти в подобни инициативи им дава възможност да се научат да водят един по-добър начин на живот, допринасяйки за справянето с редица проблеми, пред които сме изправени в днешния 21 век като климатични промени, намаляване на качеството на въздуха и водите, замърсяване на почвите и т.н.

Нашата столица опитва да се развива на европейско ниво, прилагайки нови методи за насърчаване на екологичното придвижване сред хората и в някои аспекти е успяла. Примери за добри идеи са намалението на едномесечните карти за цялата градска мрежа от 20 лв. на 15 лв. за ученици и студенти, възможността за плащане с дебитна карта цената от 1,60 лв. в различните превозни средства, вместо директното закупуване на билет от шофьора за 2 лв., като по този начин се спестява създаването на боклук от хартия. От голяма помощ е и безплатното мобилно приложение „MPass“, което дава възможност на пътниците да закупят билетите си още преди да са се качили.

Разбира се, има още какво да се желае, за да се намали използването на лични автомобили като основен начин на движение. Като препоръки могат да се предложат постигане на по-голяма информираност на хората от ранна детска възраст за това колко е важно устойчивото развитие и как може да бъде постигнато, да бъдат осигурени повече места за паркиране на велосипеди в училищата, за да могат учениците и персоналът да се придвижват с тях до учебните заведения, да се разшири честотата на пристигане на пре-

возните средства, особено през пиковите часове от денонощието (сутрин от 7:00 ч. до 10:00 ч. и вечер от 17:00 ч. до 21:00 ч.), най-вече за подземната градска мрежа. В Дания например в най-натоварените часове метрото идва на всеки 2-3 минути и рядко се получава това огромно струпване на големи групи от пътници, което сме свикнали да виждаме в София.

Използвана литература

- Зелена линия София. (2023). Зелена линия София. Зелен ринг. Зелено околоръстно [online], (Zelena linia Sofia, 2023, Zelena linia Sofia, Zelen ring, Zeleno okolovrastno), available at: <https://www.greenlinesofia.com/project> (accessed 12 Oct. 2024)
- Зелена София. (2022). Устойчива градска мобилност – Зелена София [online], (Zelena Sofia, 2022, Ustoychiva gradska mobilnost – Zelena Sofia), available at: <https://sofiagreen.bg/ustoychiva-gradska-mobilnost/> (accessed 12 Oct. 2024)
- Ecopartners.bg. (2024). Европейска седмица на мобилността [online], (Ecopartners.bg. 2024, Evropeyska sedmitsa na mobilnostta), available at: https://ecopartners.bg/event/европейска-седмица-на-мобилността/?mc_id=3110 (accessed 12 Oct. 2024)
- Federal Statistical Office. (2023). Passenger transport [online], available at: https://www.destatis.de/EN/Themes/Economic-Sectors-Enterprises/Transport/Passenger-Transport/_node.html [Accessed 30 Mar. 2025].
- Mobilityweek.eu. (2024a). European Mobility Week, Europeanmobilityweek Award [online], available at: <https://mobilityweek.eu/europeanmobilityweek-award/> (accessed 12 Oct. 2024)
- Mobilityweek.eu. (2024b). European Mobility Week, Mobilityaction Award [online], available at: <https://mobilityweek.eu/mobilityaction-award/> (accessed 12 Oct. 2024)
- Mobilityweek.eu. (2024c). European Mobility Week, Mobilityactions [online], available at: <https://mobilityweek.eu/mobilityactions/> (accessed 12 Oct. 2024)
- Mobilityweek.eu. (2024d). European Mobility Week, Participating towns and cities [online], available at: <https://mobilityweek.eu/participating-towns-and-cities/> (accessed 12 Oct. 2024)
- Mobilityweek.eu. (2024e). European Mobility Week, Participating towns and cities [online], available at: <https://mobilityweek.eu/participating-towns-and-cities/?year=2024&country=BG> (accessed 12 Oct. 2024)
- CityTransit Data. (n.d.). A global analysis of transit data [online], available at: <https://citytransit.uitp.org/> (accessed 30 Mar. 2025)
- CityTransit Data. (n.d.). Annual public transport ridership [online], available at: <https://citytransit.uitp.org/berlin/public-transport-ridership> (accessed 30 Mar. 2025)

EUROPEAN MOBILITY WEEK – A FACTOR FOR THE DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE URBAN MOBILITY

Alexandra Dimitrova, Student
Department of Logistics and Supply Chains
Faculty of Economics of Infrastructure
University of National and World Economy
e-mail: adimitrova_23150388@unwe.bg

Abstract

This report examines the essence of the “European Mobility Week” initiative both for the countries of the European union and for our country Bulgaria. The main goal for the development of the text is the promotion of the ecological way of moving people and the achievement of sustainable urban mobility in the small and large settlements through the implementation of mobile activities that will help to solve several problems related to the environment in today’s 21st century.

Keywords: sustainable mobility; ecological way of moving; initiatives; sustainable development.

JEL: Q50, Q56